

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

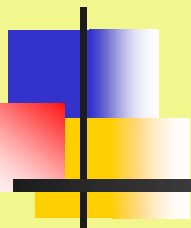

Практичне заняття N5

Лінгвоперсонологія наукового наставника

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Section 5

Linguopersonology of a scientific tutor

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

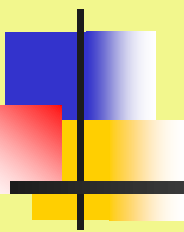
Питання

Академічна мовна особистість.
Ідіостиль наукового наставника.
Науковий діалог – діалог особистостей.
Функції мовної поведінки наукового наставника.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

-
-
1. Academic linguistic personality.
  2. The style of research mentor.
  3. Scientific dialogue - a dialogue of personalities.
  4. Linguistic behavior of research mentor

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Мета: окреслити сутність понять «академічна мовна особистість», «ідіостиль наукового наставника», функції мовної поведінки наукового наставника, специфіку наукового діалогу; розвинути потребу в нормативному вживанні засобів наукової мови для успішної презентації результатів науково-дослідної діяльності; – сприяти удосконаленню навичок академічного письма (створювати авторські наукові тексти різних жанрів).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Науковий діалог – діалог особистостей.

Функції мовної поведінки наукового
наставника.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Науковий діалог (грец. dialogos – бесіда) – тип наукового мовлення, що складається з обміну репліками-висловлюваннями між кількома вченими - учасниками розмови (бесіди, дискусії, суперечки) і наслідком якого є нові наукові знання.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Особливостями наукового діалогу є реактивність, наявність мовця й активного слухача, зверненість на адресата, підготовленість учасників. Характерні мовні ознаки – ситуативність, еліптичність, перевага розповідних і питальних речень, речення-заперечення. Згоду з думкою співбесідника можна висловити такими мовними засобами: *згоден з Вами, що; підтримую Вашу думку стосовно...; незгоду – дозвольте з Вами не погодитися...; Важко погодитися з тим, що...* З метою дізнатися у співбесідника стосовно певного питання можна використати такі конструкції: *Як ви вважаєте; Чи згодні ви з тим, що; Чи поділяєте ви думку про те, що...* Для уточнення або доповнення потрібної вам інформації співбесідника можна запитати, враховуючи такі мовні кліше: *Що ви мали на увазі; Що значать Ваші слова? Наведіть приклад...*

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Дискусія (лат. *discussio* – розгляд, дослідження) наукова – усна (або писемна) форма організації мовлення, у процесі якої розглядаються протилежні точки зору; комунікативна взаємодія групи учнів, що організовується для обміну думками, обговорення спірного питання.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

У курсі риторики, запропонованого Ф.Прокоповичем у Києво–Могилянській академії, до проведення дискусії подавалися, зокрема, і такі поради:

"1....Дуже важливо глибоко вивчити питання, з якого буде дискусія, а також точку зору супротивника.

2....Кожна сторона якнайбільше має піклуватися про ясність мови, уникати всього, що робить мову темною і двозначною.

3. ...Не треба зловживати прикрасами та показним блиском – це завжди викликає підозру в хитрощах, відшукати істину можуть лише простота й щирість.

4....Подумай також про те, що буде відповідати на твої запитання опонент, передбач його несподівані відповіді.

5....Але насамперед необхідне суворе і старанне дослідження власних тез – на істинність, на помилки.

6....Дотримуйся миру й спокою, стримуй безладний крик... Чи від крику аргументи стають переконливішими, а відповіді мудрішими?

7....Скромність і дружня прихильність між тими, хто сперечається, повинні зберігатися як непорушний закон... Міра у всьому – найкраща річ!"

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Пам'ятаймо і поради відомого українського вченого Д.Ревуцького:

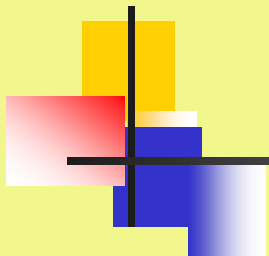
коли хочеш переконати слухача або читача в правдивості запропонованої теми, треба, щоб:

а) слово твоє було зрозумілим;

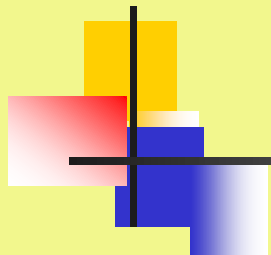
б) тема була переконливо обґрунтована;

в) мовлення багатим, правильним і приємним;

г) той, хто прагне бути бажаним співрозмовником, повинен багато знати, особливо історію, філософію, етику, естетику.

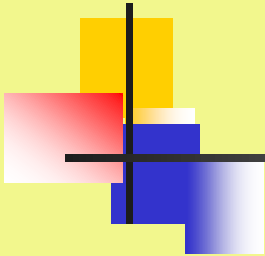
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аргумент (лат. *argumentum* – показувати, з'ясовувати) – логічний висновок, що слугує підставою для доказу тези.

Багатство мовлення – одна з якостей мовлення, ознака високої мовної компетенції людини, що полягає у використанні великої кількості мовних одиниць (слів, словосполучень, речень), різних за смислом і будовою, відсутності невиправданих повторень слів, однотипних синтаксичних конструкцій.

Виразність мовлення – комунікативна якість писемного чи усного мовлення, що полягає в доборі мовленнєвих одиниць (слів, речень), що найточніше, оригінально, переконливо передають думку висловлювання, привертають увагу читачів або слухачів, впливають на їхні емоції та почуття. В основі В.м. лежить деяка незвичність, новизна, своєрідність.

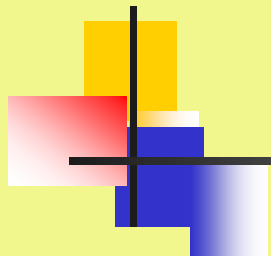
Доречність мови – комунікативна якість мови; добір, організація мовних засобів, що роблять мову відповідною меті, умовам, ситуації спілкування.

Доречність мовлення – неодмінна ознака стилістично досконалого, довершеного, бездоганного за своїм змістом і структурою мовлення, яка найбільше відповідає тій конкретній ситуації, за якої і задля якої реалізується мовлення.

Достатність мови – комунікативна якість мови, яка виражає поняття кількості мовної інформації і відповідає вимогам певного функціонального стилю літературної мови, логічній завершеності думки.

Доступність мови – комунікативна якість мови; здатність даної форми мови бути зрозумілою комунікантам, полегшувати сприйняття вираженої інформації; відповідність повідомлення комунікативній сприйнятливості.

Доцільність мови – комплекс комунікативних якостей, який виникає у процесі спілкування. Доцільність зумовлюється мовною свідомістю, функціональними стилями, соціальними ролями, ситуацією спілкування, різноманітністю комунікативних завдань та умов.

Експресивність – ознака інтенсифікації значення слів за шкалою зменшення чи збільшення денотативних і конотативних ознак, зокрема логічного змісту, оцінок й емотивності.

Емоційність мови – комунікативна якість мови, що виражає індивідуальний лад почуттів, переживань, настроїв, суб'єктивне ставлення особистості до висловлюваного, уникання експресивного дисонансу.

Естетичність мови – комунікативна якість мови; оптимальний відбір й організація відповідно до комунікативних умов і завдань самого змісту, оптимальне мовне оформлення змісту, гармонія та цілісність тексту, якісність його зовнішнього оформлення у писемній формі і виконання в усній.

Словники

Білоус М., Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словник–довідник. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005. – 88 с.

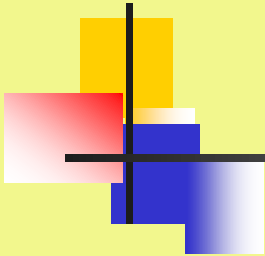
Дзюбишина- Мельник Н. Я., Дужик Н. С., Єрмоленко С. Я., Ленець К. В., Пустовіт Л. О. Культура мови на щодень / НАН України; Інститут української мови / С.Я. Єрмоленко (ред.). – К. : Довіра, 2000. – 170с.

Практичний словничок нормативних висловів / Упоряд. А. Сербенська. – Львів: НТШ, 2002. – 35с.

Шевчук С.В. Разом, окремо, через дефіс. А–Я: Орфографічний словник: 32000 слів: Найуживаніші слова і словосполучення.

Найновіші запозичення. Спеціальна різногалузева термінологічна лексика. – К.: А.С.К., 2006. – 416 с.

Широков В.А., Шевченко І.В., Рабулець О.Г., Костишин М., Пещак М.М. Словники України – інтегрована лексикографічна система. Електронний ресурс / НАН України; Український мовно–інформаційний фонд. – К., 2001. – 1 електрон. опт. диск (CDR).

Завдання

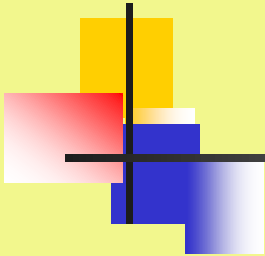
Прокоментуйте афоризми Л.Мацько.

«Мова – скарбниця знань, доступ до якої вільний для кожного»;

«...мова є і засобом інтелектуально-культурних досягнень, і способом презентації їх у суспільстві»;

«...двомовність – це і роздвоєння однієї мови на приховану мову істинних думок і почуттів, які не збігаються з думкою керівництва, та мову відкритого спілкування, при якому закрита душа»;

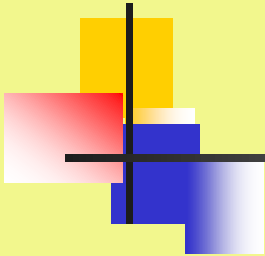
«Мовна культура не постає на пустому місці, це постійна робота, спрямована на вдосконалення свого мовлення, розвиток інтелекту, на виховання і вдосконалення кращих людських чеснот, створення свого фахового образу, досягнення соціального престижу».

Завдання

Прочитайте текст. Визначіть стильову належність тексту й основну думку автора. Хто для вас виступає еталоном досконалої української мови?

Досконале оволодіння мовою, висока мовленнєва культура досягаються у процесі мовного навчання і мовного виховання протягом усього життя, від першого крику і до скону. Перші звертання до немовляти – це і перші уроки рідної мови. Матриця рідної мови з материнських уст теплом, ніжністю, ласкою огортає дитину, через неї пізнається світ, і це родинномовне пізнання є безперевним. Звучання рідної мови навколо формує у немовляти звуковий образ рідної ще задовго до того, як воно почне артикулювати окремі слова. Заговорить, стане закріпляти у свідомості предметне значення звукових слів. Засвоєння мови таким природним шляхом йде легко й невимушено. Тому дуже важливо, щоб мати це розуміла і сама знала мову, досконало володіла нею. Ще дві тисячі років тому римський ритор Квінтілан радив до дітей брати годувальниць із гарною вимовою (Л.Мацько).

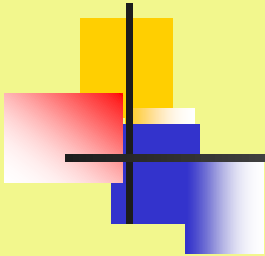

Завдання

Прочитайте тексти. Перед вами мовні портрети вчених. Виділіть особливості індивідуального стилю відомих науковців.

Учні Івана Зязюна завжди відзначають його блискучі лекції. Кожна лекція завжди авторська, завжди єдина, неповторна, завжди мистецький твір. Її мета - не нав'язувати студентам систему якихось знань, а разом з кожним із них заглибитися в таємниці надзвичайно цікавої і оригінальної науки про почуттєвий світ людини і його вияв у процесі сприймання реальної дійсності, творів мистецтва та інших витворів людського розуму і людських рук, у процесі творчої самореалізації людини.

Показниками лекторської майстерності педагога важливо визнати науковість та інформативність викладу; доказовість, аргументованість, доступність, послідовність викладених питань, чітку орієнтацію на проблему. Жива думка, живе слово, звернене до потреб сьогодення із синтезом минулого і проекцією у майбутнє - усе це допомагає створити т. зв. ауру міжособистісного спілкування

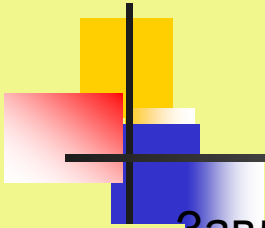
Завдання

Прочитайте текст. Висловіть власне розуміння поняття «педагогічне мовлення».

Фахівці наголошують на виникненні на сьогодні нової галузі науки – риторики слухання, що включає в себе не лише способи високого ступеня розуміння, а й здатність захиститися від мовленнєвих маніпуляцій мовця.

Педагогічне мовлення має бути оптимальним, ефективним, - вважає В.Аннушкін: намагайтеся подавати матеріал *системно, повно, ясно і просто* [1]. Системність означає точне користування поняттями, вибудову зрозумілих протиставлень, зв'язків в описі об'єкта; *повнота* - вичерпний виклад матеріалу. Простота полягає у виборі оптимального, доступного способу викладу. Умійте давати зрозумілі небагатослівні визначення. Готуйте і будьте готові наводити приклади, саме ілюстрація і приклади здатні викликати розуміння поняття. Не втрачайте контакту з аудиторією, слідкуйте за її реакцією і настроєм, будьте уважні і коректні. *Енергія*, що йде від викладача, надихає, але не можна підмінити доказ енергійною емоцією. Докази повинні бути строгими й точними. Переконуйте яскравими прикладами. Не соромтеся визнати своє незнання.

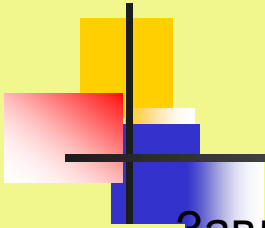

Завдання .

Підготуйтеся до публічного виголошення доповіді (повідомлення, виступу) за темою дисертаційної праці. Зверніть увагу на її -132- композиційно-логічну побудову, основні структурні елементи. Назвіть основні етапи підготовки (підготовка виступу з опорою на текст, опанування тексту риторично, тренування виступу, проведення хронометражу виступу, унесення необхідних уточнень і виправлень у текст і т. ін.). Дотримуйтеся психологічних і логічних пауз, техніки мовлення, дихання, темпу і т. ін. Завдання 3. Оцініть доповідь (виступ) за такими критеріями: виявлення достатнього кругозору з проблеми; манера викладу доповідача; наявність ідеї, що має безумовний науковий інтерес; мета виступу; чітко виражені переходи від однієї частини до іншої; наявність логічного завершення, мова доповідача.

Завдання .

Проаналізуйте тематику та документацію наукової конференції, учасником якої ви були. Запропонуйте власний варіант проведення подібного заходу.

Підготуйте план наукової конференції на тему «актуальні проблеми підготовки вчителя у вищій школі».

Проаналізуйте одну з доповідей наукової конференції за критеріями методології, концепції, актуальності, новизни, висновків.